

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 12 stycznia 2022 r., V ACa 508/21,
w sprawie z powództwa M.S. i P.W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę ewentualnie o ustalenie i zapłatę,

1) oddała skargę kasacyjną,

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Władysław Pawlak   Roman Trzaskowski   Agnieszka Piotrowska

(A.D.)

UZASADNIENIE

Powodowie M.S. i P.W., po sprecyzowaniu powództwa, domagali się zasądzenia od pozwanego Bank S.A. w W. (dalej Bank) kwoty 77 039,94 franków szwajcarskich (dalej CHF) z tytułu rat kredytu uiszczonych w okresie od września 2011 r. do sierpnia 2018 r. oraz kwoty 12 327,57 CHF (raty za okres od września 2018 r. do października 2019 r.) z odsetkami ustawowymi od dnia złożenia pisma precyzującego i rozszerzającego wniesione powództwo do dnia zapłaty. Sformułowali także żądanie ewentualne zasądzenia na ich rzecz kwoty 27 152,99 CHF (raty za okres od września 2011 r. do sierpnia 2018 r.) oraz kwoty 4 582,18 CHF (raty za okres od września 2018 r. do października 2019 r.), tj. łącznie kwoty 31 735,17 CHF z odsetkami ustawowymi od dnia złożenia wskazanego wyżej pisma do dnia zapłaty oraz ustalenia, że postanowienia § 1 ust. 3, § 7 ust. 1, § 10 ust. 2, § 11 ust. 5, § 13 ust. 5 umowy kredytu oraz § 1 ust. 2, § 1 ust. 4, § 9 ust. 9, § 24 ust. 2 i 3, § 27 ust. 2 regulaminu stanowiącego załącznik do umowy kredytu są bezskuteczne wobec powodów.

Wyrokiem z 22 kwietnia 2021 r., Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo w całości.

Sąd pierwszej instancji poczynił obszerne ustalenia faktyczne przytoczone w uzasadnieniu wyroku, z których wynika, że 27 września 2006 r. powodowie, będący konsumentami, zawarli z Bank1 S.A. z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego Banku) umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych [...] na okres 360 miesięcy w kwocie 570 878,20 zł waloryzowany kursem franka szwajcarskiego (CHF) na szczegółowo opisanych w uzasadnieniu wyroku warunkach, w celu sfinansowania kosztów budowy i zakupu bliżej opisanego lokalu mieszkalnego w W. Kwota kredytu w złotych miała podlegać przeliczeniu na CHF według kursu kupna waluty z Tabeli kursów walut obcych ustalanych przez Bank kredytujący, zaś raty kapitałowo – odsetkowe wyrażone w CHF miały być przeliczane z na PLN według kursu sprzedaży z Tabeli kursowej Banku kredytującego. Strony zawarły następnie aneksy do umowy, opisane w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji. Na podstawie aneksu z 23 sierpnia 2011 r. strony dokonały zmiany dotychczasowej

waluty spłaty kredytu ze złotych na franki szwajcarskie. W okresie od 30 października 2006 r. do 1 sierpnia 2011 r. powodowie wpłacili na rzecz Banku 170 480,86 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych, zaś w okresie od 31 sierpnia 2011 r. do 10 października 2019 r. kwotę 89 517,71 CHF z tego samego tytułu.

Na podstawie poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy uznał, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej TSUE), że umowa kredytu zawierała niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c., niewiążące powodów jako konsumentów z mocy samego prawa i ze skutkiem *ex tunc*. Wobec niemożności ich zastąpienia przepisami dyspozytywnymi Sąd uznał, że umowa w takim kształcie nie może obowiązywać i jest nieważna. W konsekwencji, spłata rat przez powodów stanowiła świadczenie niezależne w rozumieniu art. 405 i 410 § 2 k.c., które Bank powinien, co do zasady, zwrócić powodom. Sąd pierwszej instancji podniósł jednak, że powodowie mogliby domagać się od Banku zwrotu jedynie uiszczonej przez nich nadwyżki ponad wypłaconą im kwotę kapitału kredytu wynosząca 570 878,20 zł. (zgodnie z tak zwaną teorią salda), co dotychczas nie nastąpiło, bo spłacona przez nich i dochodzona w tej sprawie kwota jest niższa. Sąd wskazał przy tym, że nie byłoby sprawiedliwe zachowanie przez powodów kupionej za kredyt nieruchomości oraz otrzymanie przez nich zwrotu uiszczonych rat kredytu. W ten sposób otrzymaliby bowiem nie tylko „tanie”, ale zupełnie „darmowe” finansowanie zakupu nieruchomości, powiększone dodatkowo o premię w postaci odsetek za opóźnienie. Przywracanie sprawiedliwości, nie może, zdaniem Sądu Okręgowego, rodzić nowej niesprawiedliwości.

Po rozpoznaniu apelacji obu stron, Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z 12 stycznia 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok w części w ten sposób, że w punkcie pierwszym zasądził od pozwanego na rzecz powódki i powoda kwoty po 92 838,07 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 lutego 2019 r. do dnia zapłaty, dalej kwoty po 38 519,97 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 lutego 2019 r. do dnia zapłaty i kwoty po 6 163,78 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 10 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, oddalił apelację powodów w pozostałej części oraz apelację pozwanego w całości, a także rozstrzygnął o kosztach postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, ale dokonał ich odmiennej oceny prawnej o tyle, że dzieląc pogląd o nieważności umowy kredytu, w miejsce przyjętej przez Sąd pierwszej instancji teorii salda, zastosował zasadę dwóch odrębnych kondycji i z tej przyczyny, wobec istniejącego między powodami ustroju małżeńskiej rozdzielności majątkowej, uwzględniając, że powodowie wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich połowy kwoty uiszczonej na rzecz pozwanego Banku, orzekł jak wyżej.

W skardze kasacyjnej pozwany Bank zarzucił naruszenie:

- art. 69 ust. 3 w zw. z art. 75 b ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (aktualny tekst jedn.Dz.U. z 2024 r., poz. 1646, dalej: „prawo bankowe”) w zw. z art. 1 i art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165 poz. 984, dalej: „ustawa antyspreadowa”) w zw. z art. 58 § 1 i art. 385¹ k.c. przez przyjęcie, że przepisy ustawy antyspreadowej nie wywarły, od dnia jej wejścia w życie, żadnego wpływu na ocenę spornych postanowień umowy oraz jej ważności,

-art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ k.c. w związku z art. 353¹ k.c. w związku z art. 65 § 2 k.c. przez przyjęcie, że aneksy nie mają znaczenia dla oceny nieważności umowy,

-art.385¹ § 1 k.c. przez uznanie, że o spełnieniu przesłanki sprzeczności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami świadczy niedopełnienie przez przedsiębiorcę obowiązków informacyjnych,

-art.385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L.95 z 21 kwietnia 1993 r., dalej „Dyrektywa 93/13”) przez błędne uznanie, że sporne postanowienia umowy, określone przez Sąd Apelacyjny, jako klauzule waloryzacyjne, lub klauzule ryzyka walutowego, określają główne świadczenia stron umowy oraz przez przyjęcie, że kwestionowane postanowienia określające główne świadczenia stron, jako niejednoznaczne, stanowią klauzule niedozwolone, umowa więc musiałaby być uznana w całości za bezskuteczną (nieważną), bowiem jej obowiązywanie po wyłączeniu tychże postanowień byłoby niemożliwe,

- art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 65 § 2 k.c. i art. 358 § 2 k.c. przez błędne uznanie, że abuzywność klauzul skutkuje *a limine* niewykonalnością i nieważnością umowy kredytu, podczas gdy możliwe jest dalsze jej wykonywanie na podstawie art. 65 § 2 k.c. i art. 358 § 2 k.c.,

- art. 359 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 1 k.c. oraz art. 69 ust. 1 prawa bankowego przez ich niezastosowanie w przypadku stwierdzenia, że umowa kredytu nie określa warunków zmiany oprocentowania kredytu, od którego należą się odsetki, wedle stopy zmiennej,

- art. 385¹ § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż o ziszczeniu się przesłanki rażącego naruszenia interesów konsumenta świadczy sama tylko okoliczność jakiegokolwiek nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków,

- art. 411 pkt 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo że iż spełnianie świadczeń przez powodów czyniło zadość zasadom współżycia społecznego tj. stanowiło w istocie zwrot środków przekazanych przez pozwanego na rzecz powodów bez podstawy prawnej w kwocie 570 878,20 zł ,

- art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. przez przyjęcie, że pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia począwszy od daty bezskutecznego upływu 14 dniowego terminu liczonego od doręczenia pozwu oraz doręczenia pisma zmieniającego powództwo.

Formułując te podstawy kasacyjne, pozwany Bank wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie są uzasadnione rozbudowane zarzuty naruszenia art. 385¹ k.c. w związku ze wskazanymi w podstawach kasacyjnych przepisami kodeksu cywilnego oraz Dyrektywy 93/13 przez wadliwe uznanie przez Sąd Apelacyjny spornych

postanowień umownych za określające główne świadczenia stron, niewyrażone w jednoznaczny sposób i w konsekwencji powodujące, po ich usunięciu, upadek umowy kredytu jako nieważnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje aktualnie pogląd (po początkowym okresie przyjmowania poglądu przeciwnego), że klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej (lub denominowanego w walucie obcej) określają główne świadczenia stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Skarżący zarzucił wadliwe przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zarzut ten jest niezasadny, albowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE wyjaśniono już, że wymaganie wyrażenia postanowienia umownego w sposób jednoznaczny, prostym i zrozumiałym językiem jest spełnione, gdy umowa przedstawia konsumentowi w sposób przejrzysty działanie mechanizmu waloryzacyjnego tak, aby konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne związane z zaciągnięciem wieloletniego zobowiązania kredytowego waloryzowanego kursem waluty obcej. Konsument powinien być jasno poinformowany przez bank, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy nieograniczone niczym ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie (zob. wyroki TSUE z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 oraz z 20 września 2017 r., C-186/16, a także wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). W wyroku z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, C - 782/19 TSUE wyjaśnił, że wykładni art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że warunki umowny kredytu, które powodują skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do

powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógłby racjonalnie oczekiwać, przestrzegając wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, że ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków. W uzasadnieniu wyroku z 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, Sąd Najwyższy podniósł, że nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane z zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia o standardowej treści, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności Banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. W takim stanie rzeczy przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne. Ochrona konsumenta może zostać zapewniona jedynie wtedy, gdy uwzględnione zostaną jego rzeczywiste i tym samym bieżące interesy, a nie interesy, jakie miał w okolicznościach istniejących w chwili zawarcia danej umowy.

Klauzule waloryzacyjne, które określają główne świadczenia stron i nie zostały wyrażone w umowie kredytu w sposób jasny i precyzyjny, podlegają badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Nie jest zasadny kasacyjny zarzut wadliwego przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, iż postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu stanowią niedozwolone postanowienia umowne. Abuzyność tych klauzul została już przesądzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego i TSUE, w którym wyjaśniono, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,

rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku; obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Są one niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20). W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego i TSUE, w celu ustalenia, czy zachodzi sprzeczność postępowania przedsiębiorcy z wymogami dobrej wiary, należy sprawdzić, czy przedsiębiorca, traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny, mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument przyjąłby określone postanowienie umowne w drodze negocjacji indywidualnych (zob. wyrok TSUE z 14 marca 2013 r., C - 415/11 oraz uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, z 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, nr 1, poz. 9; z 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, z 30 września 2015 r., I CSK 800/14, z 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12). Konsument pozostaje zawsze stroną słabszą w stosunku do banku, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania o wszystkich aspektach stosunku prawnego wynikającego z umowy.

Z tej przyczyny art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przewiduje, że nieuczciwe warunki nie będą wiążące dla konsumenta. Jest to przepis bezwzględnie wiążący, który zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionych w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron. Sąd jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy określone postanowienia umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy mają nieuczciwy charakter, aby po dokonaniu tej oceny zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (zob. wyroki TSUE z 4 czerwca 2009 r., C - 243/08; z 14 czerwca 2012 r., C - 618/10, a także z 3 marca 2020 r., C - 125/18).

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 65 § 2 k.c. i art. 358 § 2 k.c. przez błędne uznanie, że abuzywność klauzul skutkuje *a limine* niewykonalnością i nieważnością umowy kredytu, podczas gdy możliwe jest dalsze jej wykonywanie na podstawie art. 65 § 2 k.c. i art. 358 § 2 k.c., a zatem rozliczanie stron przy zastosowaniu średniego kursu franka szwajcarskiego ustalanego przez Narodowy Bank Polski (NBP)

W odniesieniu do tej kwestii należy przypomnieć, że Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że nie można dokonać wykładni umowy stron na podstawie art. 65 k.c., już po usunięciu z niej postanowień abuzywnych, w celu ustalenia zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF. Sprowadzałoby się to bowiem do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do wartości rynkowej CHF. Groziłoby to ryzykiem dalszego pogorszenia sytuacji strony dotkniętej nadużyciem, gdyby strona, która narzuciła niedozwolone postanowienie umowne wywodziła, że nie zawarłaby umowy z jego pominięciem. Takie rozwiązanie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi Dyrektywy 93/13 w postaci zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22).

Abuzywne klauzule indeksacyjne są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy, chyba że konsument następnie udzieli świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywróci

ich skuteczność z mocą wsteczną (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56). W uzasadnieniu powołanej uchwały wyjaśniono, w nawiązaniu do wcześniejszego orzecznictwa, w tym orzecznictwa TSUE (zob. w szczególności wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18), że zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia; 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących w czasie sporu lub możliwych wówczas do przewidzenia, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie; 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyeliminowane niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy w mocy; jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy”. Nie jest zatem dopuszczalne zastosowanie do rozliczeń stron średniego kursu Narodowego Banku Polskiego w oparciu o art. 358 § 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Postulat zastąpienia (substytucji) abuzywnych klauzul kursowych odwołaniem do kursu średniego NBP nie uwzględnia koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym - w świetle powołanego utrwalonego orzecznictwa - wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta.

W toku postępowania w niniejszej sprawie powodowie konsekwentnie domagali się ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu powołując się na nieważność tej umowy i w związku z tym zwrotu żądali - na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu i świadczeniu nienależnym - zwrotu kwot spełnionych przez nich na rzecz pozwanego w oparciu o tę nieważną umowę. Po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych nie jest możliwe utrzymanie umowy kredytu indeksowanego kursem CHF o charakterze zamierzonym przez strony, co przemawia za jej nieważnością, a ściślej za nieistnieniem wynikającego z niej stosunku prawnego między stronami (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD B/2021, poz. 20). Wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem CHF jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR. Brak także podstaw do zastąpienia stawki oprocentowania LIBOR stawką WIBOR (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 45 oraz z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

Kolejna grupa zarzutów kasacyjnych odnosi się do wpływu wejścia w życie ustawy antyspreadowej i zawartych do umowy aneksów na umowę stron. Skarżący zarzucił naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 69 ust. 3 w zw. z art. 75 b ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (aktualny tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1646, dalej: „prawo bankowe”) w zw. z art. 1 i art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165 poz. 984, dalej: „ustawa antyspreadowa”) w zw. z art. 58 § 1 i art. 385¹ k.c. przez błędne przyjęcie, że przepisy ustawy antyspreadowej nie wywarły, od dnia jej wejścia w życie, żadnego wpływu na ocenę spornych postanowień umowy oraz jej ważności oraz naruszenie art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ k.c. w związku z art. 353¹ k.c. w związku z art. 65 § 2 k.c. przez przyjęcie, że aneksy nie mają znaczenia dla oceny nieważności umowy.

Wbrew tym zarzutom, w orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie wskazuje się, że wejście w życie ustawy antyspreadowej nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień we wcześniej zawartych umowach kredytu oraz ich konsekwencji dla bytu tych umów. W wyroku z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Sąd Najwyższy podniósł, że zgodnie z art. 1 ust. 2 Dyrektywy 93/13 jej przepisom nie podlegają m.in.

postanowienia umowy „odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze”, przy czym z orzecznictwa TSUE wynika, że dotyczy to także przepisów, które weszły w życie już po zawarciu umowy kredytu zawierającej niedozwolone postanowienia i miały w założeniu charakter sanacyjny, tj. zastępowały te postanowienia *ex tunc* i utrzymywały ważność umowy (por. wyroki TSUE z 20 września 2018 r., C-51/17, pkt 62-64, 70 i z 14 marca 2019 r., C-118/17 pkt 37, 40) pod warunkiem, iż zachowana została możliwość odwrócenia niekorzystnych skutków niedozwolonego postanowienia (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 14 marca 2019 r., C-118/17 pkt 45). Skutkiem sanowania klauzul abuzywnych jest wówczas także wyłączenie możliwości uznania umowy za nieważną z powodu tej (i tylko tej) abuzywności. Takie jednak znaczenie nie może być przypisywane ustawie antyspreadowej, albowiem przedmiotem ich regulacji nie były, zawarte w umowach zawartych przed wejściem w życie tej ustawy, klauzule abuzywne ani umowy z ich powodu nieważne. Celem ustawy nie było sanowanie tych wadliwości, albowiem przepisy ustawy nie wspominają o tych wadliwościach ani też nie regulują związanych z nimi rozliczeń. W założeniu ustawodawcy chodziło o doprecyzowanie na przyszłość reguł ustalania kursu wymiany walut oraz o nieodpłatne umożliwienie dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, i że miał on na względzie - przynajmniej *explicite* - umowy ważne oraz klauzule dozwolone, choć podlegające doprecyzowaniu. Nawet jeżeli było inaczej, założony (*implicite*) skutek sanujący nie mógł zostać w ten sposób osiągnięty. Omawiana ustawa w zasadzie nie przewidywała gotowych do zastosowania (choćby tylko dyspozytywnych) przepisów, które zastępowałyby ewentualne klauzule abuzywne, a jedynie nakładała na banki ciężar dokonania ogólnie określonych, wymagających skonkretyzowania *in casu* zmian umowy, co nie wystarcza dla przyjęcia domniemania, że te konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę (zob. motyw 13 Dyrektywy 93/13 oraz wyrok TSUE z 21 marca 2013 r., C-92/11, pkt 26 i n.) i nie czyni zadość przesłankom przewidzianym w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, zwłaszcza że, jak wynika z orzecznictwa TSUE, wyjątek przewidziany w tym przepisie podlega ścisłej wykładni (zob. wyroki TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 31 i z 20 września 2018 r., C-51/17, pkt 54, 66). Przewidziana w art. 4 zd. 2 ustawy antyspreadowej zmiana umowy kredytu mogłaby

wywoływać skutek sanujący tylko wtedy, gdyby stanowiła wyraz następczej świadomej, wyraźnej i wolnej" rezygnacji kredytobiorcy-konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy) i zgody na jego zastąpienie postanowieniem dozwolonym. W braku takich czynności sanujących, wejście w życie ustawy antyspreadowej w żaden sposób nie podważa abuzywności spornych klauzul i nieważności umowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 411 pkt 2 k.c. przez jego niezastosowanie, mimo że iż spełnianie świadczeń przez powodów czyniło, zdaniem skarżącego, zadość zasadom współżycia społecznego tj. stanowiło w istocie zwrot środków przekazanych przez pozwanego na rzecz powodów bez podstawy prawnej w kwocie 570 878,20 zł. Ochrona konsumentów należy do priorytetowych zadań Unii Europejskiej (art. 38 Karty Praw Podstawowych). Konstrukcja zastosowana w art. 385¹ k.c. i art. 385² k.c. ma realizować dyrektywne zadanie sankcyjne, zniechęcając profesjonalnych kontrahentów zawierających umowy z konsumentami do wprowadzania do nich niedozwolonych postanowień. W związku z tym pozwany Bank jako przedsiębiorca, który stosował klauzule niedozwolone, w sporze z konsumentem nie może - w ramach zarzutów obronnych - powoływać się skutecznie na klauzule generalne w postaci zasad współżycia społecznego. Nietrafny jest także zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. przez przyjęcie, że pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia począwszy od daty bezskutecznego upływu 14 dniowego terminu liczonego od doręczenia pozwu) oraz liczonego od doręczenia pisma zmieniającego powództwo. W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz TSUE podniesiono bowiem, że w razie stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, konsument jest uprawniony do domagania się od banku zwrotu świadczeń spełnionych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy oraz odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na bank do wykonania tego zobowiązania, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tego świadczenia. (zob. wyrok TSUE z 14 grudnia 2023 r., C-28/22).

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz powodów, którzy wnieśli w terminie odpowiedź na skargę kasacyjną, orzeczono na podstawie art.98, 108, w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.1964).

Władysław Pawlak

Roman Trzaskowski

Agnieszka Piotrowska

(M.M.)

[r.g.]